

INFVNDIBVLVM
GRAMMATICAE
LATINAE

SIVE
LI. EXERCITIA LATINA

QVIBVS
GRAMMATICA

TOTA COMPREHENSA
FACILE INFVNDI ET CREBRA
REPETITIONE IMPRIMI POTEST
VT VIX EFFLVERE MEMORIA QVE

STVDIO
FRIDERICI MVZELII
GYMNASII IOACHIMICI PROFESSORIS
ET CONRECTORIS.

AVT SIC, AVT NVNQVAM.

EDITIO NOVA AVCTIOR ET EMENDATIO.

BEROLINI
IMPENSIS FRIDERICI NICOLAI
MDCCLXXVI.

S. 1.

Si consideramus formam Numæ, Aenæ, Pauli, Arbitri, Hæstoris, Cæsaris, reperimus quod valde dissimiles sint Nasicæ, Thomæ, Tito, Crucigero, Themistocli, Daphnidi: hæc diversitas est valde bona & utilis, nam quomodo possemus dignoscere Caligulam, Andream, (*Andrean*) Fabrum, Asdrubalem, Amilcarem, ô Alexander, mi chare socie, ab Arfacide, a Spurinna, Matthia, Brenno, Lyfandro, Cæsare, Hannibale, nisi essent dissimiles forma, naso, mento, colore, fronte, ore, toto vultu & facie tota, voce, gestu, incessu, *signis, gestibus, voce, incessu*

S. 2. Cum vero genæ, oculi, cilia, menta, frontes, aures, ora, imo ossa, & genæ ac reliqui artus, diversi (*diversa*) sunt; ideo non solum facies aliæ sunt feminarum, virorum, infantium, & senum, nam lineamenta genarum nasorum, mentorum, frontium, artuum & vultuum ac facierum, diversa sunt: idcirco dignoscimus nostras ancillas, nostros fervos, nostros parentes, nostros fratres, nostras sorores, soceros & generos, socrus, & nurus, immo omnes homines ab aliis ancillis, fervis, parentibus, fratribus, sororibus, sociis, nuriis, inanis, nasis, oculis, frontibus, oribus, vultibus, non volo dicere de dissimilitudine ceterorum membrorum & artuum, imo est aliquid rari & notabile, (*notabilis*) si gemini sunt similes sibi, *sui*, aliqua parte faciei, uti nec ovum ovo tam simile, ut discerni nequeat.

§. 3. Uti vero, *verum uti*, constamus corpore & anima (item *ex corpore & animabus*) sic audeo affirmare, quod differamus nos *differre* tantum animo, quantum corpore: Esavus & Iacobus filii Isaci & Rebeccæ, erant non solum fratres, sed etiam gemini, attamen illi fuerunt dissimillimi, nam ille erat hirsutus corpore & amans venationis, verum hic *hic vero* glaber corpore, & amans agriculturæ, adhuc modesti ingenii, *modesto ingenio*, modestus ingenio, ille autem feroci ingenio it. feroc ingenio.

§. 4. Hoc discrimen est non tantum inter feminas & viros, puellas & pueros, inter iuvenes vicenarios tricenarios, & inter octogenarios, nonagenarios, centenarios senes, & decrepitas anus, sed etiam inter æquales, & eiusdem sexus, nam alius est curiosus rerum suarum, alius incuriosus, alius cupidus laudis & gloriæ, studiosus liberalium artium, alius est fastidiosus omnium literarum, & imperitus artium, (*artibus*) rudis literarum, *ad literas, literis, in literis*, alius contra doctus pilæ, & trochi pilæ, *pila*, & capacior vini & cibi item *vino*, quam eruditionis item *ad vinum*.

§. 5. Multi sunt socordes & improvidi futurorum imo securi discriminis, *de & a discrimine*. etsi imminuit capiti eorum, contra ea multi sunt anxii futurorum, timidi periculorum, ubi est nihil periculi *periculi* (*Syncope*;) alii sunt fidentes animorum, & interriti mortis præcipue cum sunt conscii nullius facinoris, integri vitæ, puri sceleris, *a scelere* vacui culpæ, culpa, item *a culpa*, nam vacare culpa est magnum solatium, est *magno solatio*, in calamitatibus, e diverso illi solent esse trepidi rerum suarum, qui noxii sunt & affines sceleris *sceleri*, coniurationis, ut statim contingerint, & omni-

obmutuerint, quam primum sunt convicti maleficii *de & in maleficio*, etsi erant feroces linguæ, videas alios, qui prudentes sunt rei militaris sed impatientes laboris, æstus, frigoris, proclives ad otium, *otio*, fugientes molestiarum, molestias: videas autem alios, qui sunt patientes laborum, assueti frigoris, æstus, *frigori, frigore, æstu*, prompti manu, lingua, sed imprudentes rerum gerendarum, sunt dubii animorum, & ambigui consilii it. *consili* (*Synaresis*).

§. 6. Quin est videre a pueris qui sunt futuri diligentes veritatis, amantes pacis, fugientes litium, tenaces propositi potentes animi, parci pecuniæ *in pecunia*, & homines frugis, *frugi*; & qui futuri sint impotentes animi, impotentes iræ, amantes rixarum, fugaces concordie, mutabiliore Eurippo *quam Eurippus*, qui septis reciprocatur die ac nocte; largi opum, & prodigi imo profusi bonorum, appetentes alieni, imo prorsus degeneres & utiles nulli rei, *nullæ item ad nullam rem*: nonnulli ita se gesserunt, ut dubites, iure num sint compotes mentis; *animo*: multi plane sunt impotes mentis, etsi pater & mater fuerunt cari (*Syllepsis*). Chabrias clarus dux erat, sed filius Ctesippus perditissimus.

§. 7. Hinc fors & fortuna hominum est diversa, nam dicitur scite, quisque est faber fortunæ suæ, alii sunt divites agrorum, pecoris, nummorum, agris, *nummis*, pecore, alii egeni omnium rerum, *rebus*, cum quivissent valere a pecunia, alii sunt nudi vestium *vestibus*, exules & extorres patriæ *patria*, expertes famæ, & fortuna, *fama*; exsortes hæreditatis cum potuissent consortes esse patrimonii: multi non sunt iidem cum facti ditiores (*Syncope*) divitiores nummorum, *nummis*, qui fuerant, cum essent

pauperes sed multi in *Abbriss* egenus
multis non factis ditiores *Helsh. Libm.*

pauperes bonorum, *bonis* sed sunt totī diversi a se ipsis; attamen sæpe accidit *sæpe tamen accidit*, ut illi premantur a fortuna, qui sunt instructi doctrina, a *doctrina* & fecerunt nihil alienum dignitatis *dignitati, dignitate, a dignitate*. Sed illi debent nihilominus contenti esse sorte sua, & ferre facile iniurias fortunæ, & boni consulere, *aqui bonique facere omne*, quidquid evenit iis: si vacui sunt culpa *culpæ*, & tales possunt esse beati, non enim est alius beatus, hono scilicet *excepto*.

§. 8. Testes & exempla non sunt opus, *non est opus testibus & exemplis* ad probandam diversitatem studiorum, & possem superfedere labore *labori* producendi testes, tamen non erit molestum audire quosdam: testor te, o Numma, Narsia, Anchise, & te Ænea, sate Anchise *Anchisa* testor vos etiam Arbitr, Plante, Terenti, Cai, Vultei, & quotquot unquam vixerunt! Tu Delie vates, suffragaberis mihi. Te Cicero appellate princeps eloquentiæ, *qui es appellatus parens eloquentiæ*, iuvit eloquentia: Te, Socrates *Socrate*, 125) oblectavit philosophia tu Diogenes Laertie, scripsisti vitas philosophorum, tu Pari, fili filie Priami, coluisti iustitiam, ideo Deæ constituerunt Te arbitrum *arbiter es constitutus a Deabus!* Tu Sappho pauxisti versus *versus* *passi sunt*, tu Atla inventor Astronomiæ, tu Melampus præclarissime medicorum *inter medicos, ex medicis*, intellexisti voces *intellectæ sunt* avium, & querelas animalium, & novisti nostri vin herbarum. Tu Amphion movisti saxa chely tua. Tu Orpheu (96) tu inhibuisti cursum amnium, lyra *curfus inhibitus*.

§. 9. Atque tot & tam diversa studia non sunt damnosa, quatenus in quantum absunt a vitio,

vitio; uti non est perniciosum, tellurem non esse eandem. Nam Gallia aptior est viti, Anglia magis idonea, *idoneior* farri, ad far alia est sterilis frugum *frugibus* sed fecunda auri argenti & aliorum metallorum, *auro* cet. alia profert umbrosam sagum, arduam populum: alia gignit durum acer, alia iuber, *suberem* quod quæ suppeditat nobis cortices *suberæos* occludendis 356) ampullis, alia profert proceras quercus, *quercos*, róbora & ilices duras, celsas pinus *pinos* & abietes, alia ferax mollis & lenti fileris, *silere*, alia fertilis acutorum dumorum, *dumis*, libanus, *um* profert cedrum, quam nullus collis rosit. Sed potius varia studia sunt utilia, nam ex his diversis studiis, tot artifices, & opiffices orti sunt, nec incredibile, plures esse orituros inter eos, qui iam sunt nati, aut adhuc sunt nascituri, *nascendi*. O Deus optime, maxime, it. Dee 195) tu bene consuluisti *bene consultum est* humano generi, cum indidisti hominibus tam diversa studia *indita sunt*: næ absque eo eguissimus, *indiguissimus*, multis rebus, *rerum*, res quibus *quarum*, quas caruissimus, non sine magno incommodo.

§. 10. Propter hanc propensionem, arator iunxit boves aratro, rexit aratrum buri *bura*, *stiva* protēdidit terram, *terra* *proscissa* est acuto vomere, spatfit semen, *semen* *sparsum est*, mēssuit maturas fruges, *fruges* *messie sunt*, *tribula*, lo, *flagello* excussit grana ex spicis *peritica* s. flagello, (olim tribula, lo nū sunt, cui boves iunxerunt:) & purgavit ab acerepfit agros virgea sepe aut viva sepe: semper quoque fabri lignarii exstiterunt, qui ceciderunt, *succiderunt* proceras arbores, *arbores* *cæ-*

sae sunt, succisa diffiderunt, diffisae sunt ca-
neo, aut serra dissecuerunt crassos stipites, in
quadratas trabes, & refecerunt vetera aedificia,
fulserunt *sulta sunt* columnis, quae ruis-
sent aut adhuc ruitura essent, *rutura, corrutura*; fa-
bricarunt, *fabricati sunt*, domos aptas habi-
tationi, ad amulum, & canonem na, uti ar-
chitectus *architecton* delineavit. fabri murarii
struxerunt muros ex cocto latere & iunxerunt
novo rudere. Illiverunt *illiverunt* calce ma-
cerata, *muri illiti sunt*, tegularii texerunt
domos, *domus, testae sunt* cocta cocto im-
brice.

§. 11. Fabri ferrarii cuderunt super fer-
ream incudem *ineude*, curvos ligones *ligones*
eusi ad pastinandum vineas it. *pastinandas vi-*
neas, ferreas harpagones quibus olim corri-
puerunt naves, *naves correptae* in praelio na-
vali, ferreas claves, ferreos cardines, cultros
ex optimo chalybe, & alia serraamenta: suf-
flaverunt ignem folle, quem Anacharsis inve-
nit, *qui inventus est ab Anacharsi philosopho*,
Cotiarum acuerunt obtusas forpices, & forfices-
forfices acutae sunt & alia hebetia instrumenta.
in dura cote, nec arcularii defuerunt qui con-
fecerunt commodos abacos, *abaces*, ligneas
subscudes ad coassandos asseres, varias striges,
& strigas in columnis; carpentarii, qui fabri-
carunt carros & currus rotas & novos axes,
restio torlit cannabinum *nam funem restim*
cannabinam, restem, crassum rudentem *cras-*
sum: restis torta est. Vietor vievit dolia &
cinxit vasa *vasa vieta* & *cincta sunt* circulis,
& adegit eos lignea tude *tudite* ligneo:

§. 12. Ex hoc instinctu vindemiator tu-
tudit uvas clava, *vinisa, tusa* *vae* sunt in
cupa, & expressit succum, bibliopegus com-
pegit

pegit libros *libri sunt compacti a bibliopego*:
infector tinxit pannum, purpureo, colore flo-
rido aut austero, *pannus tinctus est ab infe-*
ctore, pictor pinxit raras icones, *icones raras*
pictae sunt a pictore. Sculptor sculpsit statuas
statuae sculptae sunt: sculpsit a scalptore
scalptum est in cupro: linteo texuit lin-
teum, *lin-teum textum est a linteone*: pollinctor
pollinxit cadavera: *cadavera pollincta*
sunt a pollinctore. Metallicus effodit ex fodi-
dinis, *metallum effossum est* & *erutum*: sartor
farsit vestes & eluit maculas, *Vestes sunt sartae*
a sartore, & *maculae elutae*: futor consuit cal-
ceos, *calcei consuti sunt*: coquus coxit cibos
& condivit aromatibus, *atis, cibi sunt cocti* &
conditi, frixit alios in ferreo lebeate aut fictili
fartagine *alii sunt frixi* s. *fricti* aut torruit in
craticula. *Tosti sunt*, & affixit carnem veru-
bus. Caro affixa est *verubus*, fartores farsierunt
farcimina *farcimina farta sunt, a*.

§. 13. Molitor moluit frumentum *frumen-*
tum molitum est: olim vero pistor pinsuit ador,
sar est pinsitum, pinsum, pistrum, aut fren-
duit, *frendit*, ador *fressum est*, lapide, & crevit
farinam a suo furfure cribro. *Farina creta est*,
Postea subegit farinam, *farina subacta est*,
finxit panes, *panes ficti sunt*, & coxit in can-
dente *ti* furno *cocti sunt*. Quasillarius deglupsit
& saglignas & virgas *y degluptae sunt*, ex qui-
bus texuit corbes messorias *rios* & vannos pa-
bulatorias *corbes messoriae* & *vanni pabulato-*
riae textae sunt, quibus servi vannunt *vannue-*
runt avenam: alii fecerunt raros & densos,
pestines, quibus pexuimus *peximus* crines no-
stros, *crines pexi* & *pestiti*, & *lendes depexae*,
depestitae sunt, & depexuimus lendes vivas cum
pediculis. Alii fuerunt cursores & praecur-
rerunt,

rerunt, *præcurrerunt* dominos suos, s. *nis*. alii fuerant cantores, & *præcinnuerunt*, *ab aliis præcentum* est & tota ecclesia recinuit alii fuerunt etiam psalteriæ qui psallerunt, in psalterio: citharædi cecinerunt cithara, alii aliud fecerunt, omnes tamen contulerunt operam suam, in commune. *Opera collata est ab omnibus.*

§. 14. Plerique prodiderunt etiam ingenium suum sermonibus, dum quisque amat loqui de eo, quod tractat. Venator loquitur de cane suo, *sua* tam celeri, ut anteverterit celerissimas, *celerissimas* feras & *feris*, sive sit celer lepus, aut celeris cerva, sive aliud celere animal, quod tetenderit casses apro *casses tensi*, *tenti* sint, quot pavidos lepores, quot timidos damas *timidas* confixerit. *Lepores pavidos confixi sint*, quanto discrimine confecerit sævam tigrim *tigridem*, *da*, maculosum *maculosam* lynceum, villosum ursum qui linxit, *mel lindum* est, quomodo lamberit & scaberit vulnus. Sermo aucupum est de volucre, aucupio, quando captura turturum, vulturum, accipitrum, delicatorum *tarum* perdicum, ionicorum attagenum & aliarum volucrum, *volucrum, alitum*, quæ migrant solum: ubi tetenderit rete suum, *retem suum recto amite*, *ubi rete tensum, tentum* sit: quomodo illexerit per illices & escam rubros unedones & cepit turdos, & alias alites, *alios: alites illestæ sint* & *capitæ*: piscatores narrant de ingenio piscium, qui pisces capiantur die, qui nocte, *qui diu qui noctu, it. per diem & per noctem*, de die, & de nocte, quot delphines delphinos, quantos acipenseris, quantos acos, quantos mugiles cepit. Narrat etiam de reti, *rete*, quod in mari *mare* non duret, nisi ex cannabæ *cannabæ* factum sit.

§. 15.

§. 15. Olitor laudat raritatem florum suorum, odorem rosarum *rosarum*, *rosarum*, quod in roseto fragrent, ex quibus floribus seruerit sertum, quibus areis severit suos fiores, *fiser suum*, ciceres suos, *cicer suum sertum* sit, atriplex sativum, *atriplicem sativam*, suum rumicem. Laudat usum tenerorum caulium, prædicat utilitatem cythi tam sativæ, quam suæ spontis, quod eius frutex sit bonus ovibus, capris & apibus. Ostendit etiam capares suas, *capares suum*. Mox transfert sermonem, in seminarium & narrat, quibus stirpibus inseverit surculos, *surculi insiti*, qui inoleverint, quæ mali, quæ piri protulerint præcocia poma, *poma prolata sint*, quod decerpserit maturissima maturissima poma, *decerpata* & legerit caduca: quando gelavit vere *in vere*: narrat, quod timuerit *metuerit* gelu malis citreis lauro, laurui, fico, ficui postquam fronduerunt, quia aliosæ sunt, quod amygdala *amygdalus* protulerit multa amygdala *amygdalas*. Tum queritur, quod ventus evellerit humo *ab humo* arbores saturas pomis, *pomorum arbores evulsæ sint* a vento. Quod foderit depressos, *fas scrobes scrobes fossi, fossæ*, & depauperit arbusculas *arbusculæ depectæ sint*, ac fixerit propagines vitium, *propagines sint fixæ* in locum earum, quæ exaruerunt & emortuæ sunt.

§. 16. Quando arator est domi suæ, *in domo* aut alienæ aut ruri, *rure* sive rure domum, aut domo tendit rus, loquitur de rébus rusticis de bovili, equili, ovili, præsepi, de duobus *hubus* maxime egregiis ad opus. De equis & equabus *equis*; asinis, asinabus, *asinis*, mulis mulabus *mulis*. De semente *sementi* tum de ingeris, (*ingeribus*) quantum frumenti mesuerit,

fuerit, (*frumentum messum sit*,) quod mergites condiderit in horreo, *mergites conditæ sint*, quomodo corpus manaverit fudore. Mox queritur de damnis murium, glirium, limacum, quod noxi glires & mures arroferint & adederint frumentum in granario *frumentum arrosus & adesus sit*, tardus limax segetem depastus *depasta sit*, depaverit) spissa grando straverit eam, *strata sit grandine* aut hiems noxia fuerit, propter raritatem nivium; quod non messurus sit, uti semens *tem fecit*. Mox queritur, tantum interire in re familiari quantum redit, ut vix possit pendere annum canonem *na*, mox lætatur re familiari, *rem*, & rei familiaris, cum porca peperit multos porcellos *multi procelli parti sunt a porca*, si nefrendes opimatae sunt quernæa glande, si vituli agni bene responderunt, quos submisit, *qui submissi sunt*. Cum multa examina apum apium reposuit in alveari. *Examina sunt reposta*, & quæ alia eius generis.

§. 17. Opilio feruit sermones *sermones ferti sunt* de ovibus, quando totonderit eas, *eæ sint tonsæ*: ubi paverit oves, *oves pastæ sint*, ut vervæces pingufacti sint, tum commemorat, quomodo defenderit oves a lupis, *oves defensæ sint*, item defenderit lupos ovibus *hypallage*, quod lupos discerpserit opimum vervæcem, *vervæx discerptus sit*, quod eripuerit & exculpserit prædem leoni esurienti *leone esuriente*. Nautæ exponunt pericula fyrrium, quas sunt prætervesti, & nominant naves, quæ fiderunt, & merse sunt: alius mirabundus commemorat gravitatem tempestatum, *tempestatum*, quas nemo prævidit, prospexit, *quæ à nemine prævisæ, & prospectæ sunt*. de stridore rudentium, *rudentum*, de sævo turbine, quo

malus

malus fractus est, de fluctibus, qui feriebant puppim, *puppem*, & opprellerunt totam navem, *navim*, *navis oppressa est*. Tum narrat de flaminibus, quod flamina fuerint mox secunda, mox contraria, de sævo Borea s. Aquilone, de sicco Euro, de humido Austro, s. Noto, de pluvio Zephyro, Ornithiæ & Eteliæ non sunt intacti illis. Remiges narrant de sua triremi qua distributi sint per transtra, cursitarint per foros, expanderint vela *vela expansa, expassa sint*, & velis passis *pansis* vesti sint, mox remis propulerint triremem, obsecuti sint ventis, *tos* mox legerint raserint littus, *littus*, *lestum*, *rasum sit*, mox appulerint ad continentem, triremis sit appulsa, do nec tempestas desæviit, quomodo gubernator rexit clavum, ne alliserit navem ad scopulos, *navis allisa sit*, nec inciderit in charybdim, *din* ac scyllam, aut rapidum vorticem, sed collocaverit navem salvam in portubus, *portibus*.

§. 18. Miles facit mentionem vulnerum *de vulneribus*, quæ accepit manu dextera *dextra, dextima, sinistra, finistima*, fronte sua, *sincipite* occipite *occipitio, sinciput, occiput*, & adverso corpore, *adversum corpus, græcism*, aut averso cum dimmicavit, *dimicuit*, in primori *primore* acie, cum conscendit moenia scalis, postquam tuba clauzit, ostentat obductas cicatrices, quot stipendia mernerit, *meritus sit*, decem, viginti, quoties periclitatus sit vita *de vita Sveton*. quantum malorum pertulerit perpeffus sit, sub dio pernoctaverit, in duro cespite, cubuerit, sine ullo gausape ulla gausapi, *gausapa* & stramine frixerit & alserit, ut tremuerit toto corpore & omnibus artubus *corpus, & artus* & rapo, *rapa* ac varia *ra-*
dice

dice victitarit, multos dies, *multis diebus*, & restrinxerit sitim *sitis restincta sit*, aqua turbida. Glorietur etiam virtute sua, *in it. de virtute sua*, ut torserit, bipennem bipennim in hostes, *bipennis torta sint*, quot dissecuerit, *hostes dissecti sint*, acinace suo, a summo vertice aut confoderit cuspide sua s. mucrone suo, aut pugione suo, *confossi sint*, quo pacto adiecerit tela in hostem tenlis arcubus, aut exploserit bombardas bombardæ explosæ sint, & confixerit globis, *hostes confixi sint*, prostraverit humi, *strati sint humi, in humum*, spoliaverit exsangues & exanimos *exanimos*, pariter ac semianimes, *semianimos*, & prostratos humi, *mo, in humum*.

§. 19. Dux etiam meminit cladum, *cladum, de cladibus*, quas edidit per hostem. Quoties aperto Marte conseruerit manus *manus confertæ cum hoste*. quod caverit suo capiti ferrea casside, *cassida*, & pectori æneo thorace. Quomodo duxerit copias suas per arvia (*ellipsis*.) saltuum, *per avios saltus*, per angustos calles *it. tramites*, trans ardua montium, *trans arduos montes*, circummisit equites circum montem *it. montem circum, (anastrophe.)* luna pernocte, exhortatus sit militem pauca pro tempore, oppresserit hostem incautum, *infutulerit clamorem*, equites concitarint equos in hostem calcari suo, expavescerint equitatum, ut vix potuerint exuere equis capistros *capistra*, & induere frenos *frena* & capeffiverint fugam nudis equis, deseruerint peditatum, ut conciderit plus tertia parte peditum *hostes sint concisi*, ut temperarit superatis hostibus, *temperatum sit*, qui se dederunt, ut cælo duci detraxerit opima spolia, diripuerit ditia castra *castra direpta sint*,
cir-

circumtulit arma victricia, *arma circumlata sint*, compleverit omnia pavore, *omnia sint completa pavore*. Liberaverit patriam interitu, *ab interitu*, & demerit civibus omnem metum obsidionis, *metus demtus sit*. Mox narrat, quod obsederit manitas urbes, *urbes obsesse sint a se*, aggesserit aggeres, *aggessi sint*, quassarit mania ariete, *mania sint quassata*, poposcerit obsides, potius sit urbe, *urbem, urbis*, sub ditionem suam redegerit urbem *urbis redacta sit sub ditionem*, & everterit eam, *ea sit eversa*, aut imposuerit præsidium urbi, *præsidium sit impositum. impostum (syncope)*.

§. 20. Mox narrat, quod expugnatio urbis steterit multo sanguine, *expugnationem stetisse*, item expugnare urbem stetisse multo sanguine, quot amiserit & desideraverit de primanis, secundanis, item *de militibus primæ, secundæ legionis*, quot amissi & desiderati sint, quot suppleverit *suppletur (syncope)* legiones accensis, *legiones suppletæ sint*, quod index bellicus voce præverit sacramentum tyronibus tyrones, ineunte vere exercuerit copias, & præstruxerit marti & exeunte vere, recenfuerit/quod loco idoneo fixerit posuerit castra, *castra fixa, posita sint*, incurfaverit hosticum agrum *ager incurfatus sit*, statione hostili tenuis, imo castris, *castrorum tenuis*, usque castra item *usque ad castra*: omnia diripuerit *direpta sint* pone castra, ceperit captivos, captivi capti sint. Imperavit, iusserit tributum, ac pabulum civi rustico pabulum *imperatum sit civi propius hosti, hostem moverit intercluserit commeatum hosti, commeatus sit interclusus hosti*. Item intercluserit hostem commeatu, *hostis interclusus sit commeatu*. Prope amnem confederit, arsuert hostem transitu,

ut voce sacramentum præline dicitur
Cuius maxime

situ; prohibuerit transitum hosti, hostem transitu audito, hostem adversus se tendere, item *audiens, audiente se*, quod duplicaverit stationes duplicarit. Cum nuntiaretur, hostem adventare, traiecitum copias, *ad traiciendum, traiciendas copias, traiciendi causa*. Tandem quod devicerit hostes, *hostes devicti sint*, pactus sit, inducias mensis unius, plurium, quibus legibus pacem dederit *pax data sit hosti*.

§. 21. Discipuli in scholis garrunt quoque de rebus scholasticis, quæ in classe sua gesta sint, quo ordine sint collocati in proximo certamine, sæpe coram Ludimagistro, cum circumspexit, & avertit oculos alio, nunc de papyro ubi & quanti *quanto* optima papyrus (*um*) venalis sit, quod prisca eam ex biblo ægyptiaca *co*, contexuerint *contexta sit*. Quanti scalprum steterit *s*, constiterit, *quanto*. Quis condiscipulorum *ex condiscipulis* sit peritissimus aptandi & acuendi calamos *aptandorum calamorum*. Nunc de suo hospite, & sua hospite. Nunc de sodali *sodale* quod digressus sit & divulsus sit, ac reliquerit magnum desiderium sui. Nunc Ludimagistrum delevissè & expunxisse degentem albb studioforum, quia respuit, & deflavavit omnes admonitiones emanse- rit sæpe, & abfuerit ex classibus, strepuerit inter docendum, quotidie faceffiverit molestias negotium *faceffitum* clam Præceptore *Præceptorem*, opposuerit pignori libros aut venundederit, illuserit & insultaverit prætereuntes, *prætereuntibus it. prætereuntes*, laceffiverit sodales conviciis *laceffiti sint*, incefflerit, lapidibus impegerit, inflixerit alapas *alapa im- pacta, insidia sunt*, semper forociverit instar equi indomiti, & intractati. Narrant, quod iratus

iratus fuerit, succensuerit aliis, qui non auscultaverunt Magistrum, (*tro*,) non attenderunt explicationi, (*nem*,) riserunt inter precandum *preces*. Confabulati sunt cum confessoribus, quomodo cortipuerit eos, *corrupti sint ab eo*, & vapularint præsentibus omnibus, *præsentibus omnibus Archaismus*,) in præsentia omnium, & accusarit negligentiam eorum, quod graviter invecus sit in alios, qui enim onerarunt mendaciis, *a quibus oneratus est mendaciis*, quod animadverterit scipione suo in lascivos, quod *animadversum sit crasso fuste in lascivos*, & coercuerit, compescuerit lasciviam verbere *lascivia sit coercita*, quomodo minatus sit omnibus, quod coerciturus sit eos verberibus, relegatione, *se coerciturus esse eos fore ut coërceat, eos a se coërcitum iri, coërcendos esse*, si perexerint abuti *s*, deuti bonitatem suam, *bonitate*.

§. 22. Contra quibus laudibus extulerit alios, *laudibus elati* sunt, qui sunt bonæ indolis, *generosa indole, boni indole* qui abhorrerunt ab omni petulantia *petulantiam*, qui experrecti (*expergiti*) sunt summo mane, surrexerunt ante lucem, elicuerunt ignem *ignis elicitus est*, ex acuto, acuta silice, incenderunt candelam, repetiverunt per semihoram, sesquihoram, quæ prædiderunt vespere, *vespera, vesperi*, edidicerunt ad verbum Præcepta Grammaticæ, *ces*, Logicæ, *ces*, Rhetoricæ, *ces*, pertractarunt Locos Rhetoricos *loca*. qui agunt de inventione, & Schemata Rhetorica, Schemas Rhetoricas, quæ inserviunt exornando orationem exornandæ orationi. imitati sunt Periodos Ciceronianas ad præscriptam methodum, excerpterunt ornatas phrasas, *phrasas excerptæ sunt* & digesserunt

eas ordine suo, *digestæ sunt*, impleverunt pugillares suos, *pugillaria* observationibus quæ verba obsoleverint *obsoleta sunt*, quomodo Dialectus Attica diversa sit a Dialecto Ionica, Æolica, Dorica, quæ sint propriæ quæ impropriæ diphthongi: quæ sit virtus opus, quod epos. *Vigilii* sit elegantissimum *præclarissimum* omnium, *inter omnia, ex omnibus*, post Homerum, qui ultro verterunt germanice & transtulerunt in linguam Germanicam partes elegantiores *Æneidis, Æneidos*, Fabulas *Metamorphosis, ios, eos*, comprehenderunt *comprehendere*: Qui non minus assidue versarunt *Biblia*, illum sacrum Codicem, *assidue versati sunt in Bibliis, illo sacro Codice*, & ex Libro *Genesis, ios, eos*, ceterisque annotarunt, quæ de Adam, Abraham, Mose, Saul, David, aliisque explicita, *explicata sunt, de Ada, Adamo, Abrahâ, Abrahamo, Saulo, Davide*, qui nusquam abierunt *Præceptoribus inficiis & imprudentibus, imprudente (Archaism.) absuerunt*, nec ingratis *Præceptorum* s. *invitis Præceptoribus, quibus, quæis* dies nullus, *nulla sine linea, abivit abiit* imo ne una quidem hora diei, *dies, die*. Quod tales proposuerit aliis exemplo imitandos, quod hortatus sit alios ad æmulandum illos.

§. 23. Non tantum vero ex propensione animi multi incubuerunt in, ad literas, *literis*, sed etiam, alius secutus est aliud genus studiorum, atque sermones eorum sapuerunt *eluerunt* disciplinas, quibus *quas* studuerunt, alios iuvit studium antiquitatis, qui eruerunt res, quæ fere fuerunt obrutæ vetustate, *obliteratæ*, illi ostenderunt triste esse & non lætum, quia fuit signum cæsorum in acie: Romam conditam esse a Romulo, *Romulum*

mulum condidisse Romam, & nomen inditum esse ab eo, *indidisse* & fuisse augurio superiorem fratre Remo, cum vidit duodecim vultures in Collatino colle, hic tantum sex, quia incertum erat, uter eorum, *ex illis* esset maior natus, & uter minor natus, quod Frater Remus ab eo cæsus sit per Celerem præfectum. *Fratrem Remum cæsum, enectum, enecatam*, quod Romulus ceciderit, *enecuerit, enecaverit* Remum, propter violationem mœnium, dum per contemptum transiivit, *transiivit*, mœnia, quæ circumdedit urbi, *quibus circumdedit urbem*: quod Consul federit sella *curuli Consulem sedisse in*, quod duodecim lictores prætulerint ipsi totidem fasces virgarum cum securi, *fasces prælati sunt*. Agunt de Duumviris Trimviris Decemviris de potestate & munere Duumvirorum, *Duumvirum*, Triumvirorum, Decemvirorum; hi creati legibus petendis Athenis ex Græcia; de tribubus in quas Roma descripta fuit a Romulo, *Romulus descripsit Romam*. De Tribunis Plebis *plebei*, quod imminuerint auctoritatem Senatus *Senati auctoritas minuta (aphæresis) sit*: de Senatusconsultis *Senaticonsultis* & plebiscitis *scitis plebis*, quod Senatus iniussu plebis *plebei* non temere sciverit leges, aut Senatus-consulta, *leges & Senatus consulta non temere scitæ (syllepsis)*: scita sint de ædili, & le quod cura publicarum ædium porticum publicarum ipsi delata sit. De feciale, quo ritu percussit, *icerit, feriret fœdera, fœdera percussa, ista sint*. De legione quod complexa sit quatuor quattuor (*diplasiafismus*) millia peditum, *quater mille pedites*, interdum quinque millia peditum, *quinquies, mille pedites*, imo sex millia peditum, *sexies mille pedites*,

præter trecentos equites, *ter centum equites*; contra in phalange Macedonia erant octo milia virorum, *virum octies mille viri*.

§. 24. Agunt de chlamide, qua Imperator (*Induperator epenthesis*) se amicivit, *amicis*, qua amictus fuit, de balteo, quem quod gestarunt olim, pro quo hodie cingulus, *luna* receptus, *tum*, quo accinxerunt ensen suum lateri sinistro *latus sinistrum accingitur ensi* (*hypallage*;) quo pacto quandam instruxerint aciem *acies sit instructa*, commiserint pugnam *pugna sit commissio*, clauserunt urbes operibus, *urbes clausæ sint*, adinoverint turrim ligneam *turrem* mœnibus, longa trabe præfixa capite ferreo arietis labefecerint muros *muri labefacti sint*: & patefecerint urbes ruina *urbes patefactæ sint*: de ludis & agonibus, quos instituerint, *qui instituti sint*, de pari gladiatorum quo ritu composuerint eos & commiserint, *compositi, composti* (*syncope*;) & commissi sint, de rude quam donabant pugili *quæ donabatur pugili*, in pugilem donabant, *qua donabatur pugil*, in signum missionis, qui sæpius superior fuisset pare suo. De batuatoribus qui rudibus batuerint in batualibus: de veste qua impuberes *impubes* induti fuerunt, *quæ induta fuit impuberibus*: de toga virili qua puberes vestiti fuerunt, de diademate regio, & *diadema regia* & phrygio tiara *phrygia*; explicuerunt etiam nobis fastos *fastus* Romanorum, qui dies fasti aut nefasti sint, mense Martio, Aprili, Maio, Quintili, Sextili, Septembri, Octobri, & ita porro quid quarto, tertio, secundo Calendas (*scil. ante*) quid ipsis Calendis Decembris, & *bribus*, Ianuario, facere fuerint, *fuerint*, quid postridie Calendarum *Calendas* faciendum (*faciunt*).

ciendum) esset, quod nunc decimus tertius, tertius & decimus, nunc decimus quintus *quintus* & *decimus* appellatus sit *Idus*, *Idus appellatæ sint*, uti etiam Nonæ sunt diversæ ab Idibus, quod in aliis quintus, in aliis septimus dictus sit Nonæ, Nonæ dictæ sint, observarunt quid pridie Nonarum, *Nonas* & *Iduum*, *Idus*, & postridie Nonarum, *Nonas* & *Idus Iduum* gerendum, *gerendum esset* (*antithesis*).

§. 25. Exquisiverunt, quibus ritibus naturalis esset celebrandus, quo ritu sepeliverint defunctos *mortui sepulti sint*, aut potius combusserint *combusti sint*, postquam, *ubi* extulerint cadavera, *cadavera elata sunt*, reliquos cineres cum reliquiis (*diptasiasmus*) cinerum condierant *cineres conditi sunt*, in urna: de lugubri veste, qua luxerunt defunctos, de præficiis quæ mortuos deflexerunt & planxerunt, *a quibus mortui defleti & plancti sunt*, de siticinibus qui sunt soliti canere nœniam, de moneta quod olim pecuniam pependerit *pecunia pensa sit* per libripendem: quod denarii valuerint decem assibus *asses*, & fere tanti *tantum*, quanti quantum drachma, nempe tribus grossis tres grossos, quod sestertius valuerit duobus assibus & semisse *duos asses & semissem*. Sestertium est mille sestertiorum nummorum, *sestertium* & valet fere viginti quinque ducatis, Hungaricis; decies sestertium viginti quinque millibus ducatorum, *quingies & vicies mille ducatis*. De pœnis quas luerunt, qui convicti essent furti *de furto*, peculatus & *de peculatu*, & repetundarum, *de repetundis*, & dammati dupli quadrupli. De forma crucum, *crucium*, quibus affixerunt servos rebelles, *servi rebelles affixi sunt*.

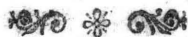
Ege-

Egerunt etiam de auguribus, quo modo *illi* ex volatu avium, *alitur*, & cantu oscinum, prædixerint futura, quod censuerint cornicem, inauspicatam, bubonem dirum & *diram*, uti etiam striges inauspicatæ putantur, explicarunt. quid fœta vulpes & prægnans canis portenderint, si occurrissent *obviæ fuissent*. Si repente tonitru auditum esset, *tonitrus auditus* & præter opinionem tonuisset & ignis emicuisset ex nubibus aut stella micuisset clarius solito.

§. 26. Mythologia delectavit alios, *alii sunt delectati Mythologia*, & inquisiverunt fabulas Poëtarum, sine, *atque*, quibus Poëtæ difficillimi sunt intellectu, *intelligere Poëtæ est difficillimum*, quid finxerint quid sit fictum de chao, quæ origo chaus, quam formam Iupiter dederit chai, *quæ forma data sit chai a Iove*. Quod chaos informe fuerit: si mentio fit Palis, Panos, Brynnis *Erinnyos*, de Pale, Pane, Brinny, sciunt quod præfecerint Palem pascuo, uti & partibus *partibus*, & celebrarint ei festum palilium: Pana esse Deum pastorum, Brinnyn turbare mentem. Si mentio fit Aleetus, Megæræ, Tisiphonis, sciunt esse Deas ultrices *Deos ultores* scelerum. Si mentio fit Atropus, Clotho, Lâchesis, de Atropo, Clotho, Lâchesi, sciunt, esse parcas, & sic dici, quod parserint, *pepercerint*, nemini, nemini parcitum, *parsum sit ab illis*, neque etiam parcituræ sunt ulli, *nec ulli parceretur*, *parcebitur*. Quod Charon sit portitor, *Charontem*, Charonta esse portitorem manium qui sunt exuti corpore, eosque traiecitse Acherontem *Acheronta* lintre suo sua. Minoem esse præsidem iudicum infernorum, & recepisse *pios in campos Elyfios*, sed detrusisse impios

in tartarum tristem, *triste, tartara tristia, averna*: tricipitem Cerberum esse custodem inferorum, illumque excubuisse *a) in atrio b)* & allatrasse exeuntes, *exeuntibus*, ut inferi resonuerint & percrepuerint latratu, & per Acherusium, am, Specum (*Specus*) ab Hercule extractum esse. De callida Sphynge finxerunt, *fictum est*, quod fregerit sibi cervicem suam, quia Oedipus solvit Aenigma eius, *quod aenigma eius solutum est ab Oedipo, Oedipode*. Præter Sphyngem Mythologi debent scire non tantum nomina Aëllus, Celænus, Ocypetes, sed quod de Aello, Celæno, Ocypete finxerint esse Harpyas vultu virgineo: præter Geryonem tricorpoream finxerunt etiam alia monstra bicorpora nec tantum noverunt, *norunt* nomina novem Musarum, sed etiam functionem Thaliæ, Clius, Melpômenes, Euterpes, Terpsichores, Eratus, Polymniæ, Uraniæ, Calliopes; eis *iis* curam esse demandatam poësis, *poëfios, poëseos* & aliarum artium, biuigem Parnassum & altum Heliconem, *Heliconæ*, qui est æmulus illius, esse sacros Musis, & sedem esse Musarum; Apollinem esse præsidem, templum esse dicatum illi Delphis, celeberrima urbe Græciæ, undique legatos esse misillos Delphos celeberrimam urbem, *ad Delphos, ad urbem Delphorum* consultum, *consultendi causa Apollinem, consulturos, ad consulendum, consulere, ut consulerent*, & vatium unam edidisse oracula, quæ sedit super tripodem aureum, *tripode & auro (hendiadys)*.

§ 27. Finxerunt Bacchum, cui etiam nomen Liber Pater, *Liberi Patris, Libero Patri*, esse Deum vini; ideo saltarunt super inflatos hircinos utres, festo bacchanalium *Bacchanaliorum*. Vulcanum, cui etiam nomen

Mulciber, *Mulciberi, Mulcibri, Mulciberis, Mulcibris* in Lemno, in *Insula Lemno, Insula Lemni* cudisse, cum Cyclopibus Iovi fulmina, quibus icit, *seriebat Gigantes, Gigantas, Titanes Titanas.* Officium Larium & Penatium esse, varias res curare domi. Amphionem movisse saxa chely sua, aut potius sono chelyos suæ, Orpheum, *Orphea, Orpheon,* ita suaviter *suave* cecinisse lyra, ut cantu Orphei, cursus annuum sit inhibitus. Sirenes *Sirénas* Parthenopen, Ligeam, Leucosiam suavitatem vocum ita cepisse prætervehentes (*enallage*) ut pellexerint, illexerint, *pellecti sint* in naufragium, suaviter canendo. Quis intelligit Iliadem, *Iliada* Homeri, Eneidem, *Eneida* Virgilii, Metamorphosin Ovidii, si nescit a) has & alias fabulas: Exempli causa, *gratia* fabulam Echus de *Echo* b) quod contabuerit amore Narcissi: Himenem esse Deum nuptiarum: de nativitate Orionis: de tribus, *ternis* filiabus Phœrcynis, quæ usæ sunt uno oculo per vices: de Aëtæone, qui mutatus est in cervum, & instructus cornibus cum conspexisset Dianam: de Castore & Polluce, astrum alterutrius *alterius* utrius apparuisse alterius: de Neptuno, quod temperat *temperet* oceanum, *pelagus*, *ridente*, ti qui, quod est insigne eius: de Eride, Dea discordiæ: de iubare Deorum, quo fulserunt: de Flaminibus, qui fuerunt consecrati Diis, Deis. De Pææne, qui solitus est cani in laudes Deorum, *Deum.* De Styge per quam, de Acheronte, *per quem*, de Phlegetonte, Orco, *per quem* iurandum erat Diis, & si peierassent, *peieravissent*, prohibiti sunt nectare & ambrosia, *nectar & ambrosia* *us prohibita sunt, prohibita est:* De Jano bifronte,

fronte, quod tribuerint binas fronte, *binas frontes tributas esse* ob prudentiam, causa prudentiæ, ergo, & clavem *clavim*, cum baculo, *clavem & baculum esse tributa.* Quæ omnia & alia plura *pluria*, uti iucunda sunt lætu, uti scire hæc & alia est iucundum, ita necessaria sunt ad intelligendum poëtas intelligendos.

§. 28. Alii hoc instinctu operam suam contulerunt in historiam antiquam, *operam sinxerunt & collocarunt in historia*, nam qui vult audire eruditus, illum oportet scire historiam Hermetis Trismegisti, Zoroastris, Trois, Laomedontis, Dardani, qui pater est Dardanidarum, *Dardanidum*, Anchisæ, a quo Anchisiadæ orti, Aeneæ, a quo Aeneidæ, Hæctoris, Agamemnonis, Cononis, Amazonum, Lacorum, Manlii Torquati, qui detraxit aureum *auream* torquem *torquem & aurum* (hendiadys) Gallo, *torques detractus, detracta est*, Scipionis, a quo Scipiadæ orti. Tacebo de recentiore, recentiori historia, ut taceam, quæ sunt gesta imperante ti Plaut. Carolo Magno, & sequentibus Imperatoribus, *sub Carolo M.* quæ nemo potest ignorare sine turpitudine. Historia Literaria hoc seculo *in hoc seculo* & superiori re valide, valde invaluit & exulta est. Illa docet nos, *nos docemur illa, ab illa*, non tantum virtutem Poematum *poematum, Poematon, Epigrammatum, Epigrammatorum & ton,* sed etiam qui excelluerint *præcelluerint aliis, antecelluerint aliis, alios* Poematibus, *Poematis,* Epigrammatibus, *Epigrammatis* his, in his nemo est superior Martiale. Horatius non est inferior Iuvenale & Persio, satyra; Virgilius meruit, *meritus est* laudem epus; Ovidius metamorphoseum & on. Illa observat, Philetham, *than* fuisse gracilimum Hyppona stem, ta

ta fuisse maledicentissimum, quia carmine suo redegit ad *restim em*, focerum suum Zoilum esse nominatum, Homeromastygem, *ga* a priscis, quia eius Poemata carpsit qui tamen solus meruit dici Poeta, (*gracism.*) poetam & Alpha Poetarum iure dictus est, nam optimus est non tantum sui seculi, sed omnis ævi. Coracem, *ca*, fuisse veterrimum & primum Rhetorem, *ra*, Demosthenem *Demosthena* fuisse eloquentissimum, ex decade celeberrima veterum Oratorum; Episteti lampadem, *da* fistilem venundatam esse, venisse tribus millibus drachmarum *ter mille drachmis*: tanti factus est propter enchiridion, *enchiridii causa*, ergo, *causa enchiridii*: Dogma Epicuri non debet esse ignarum litterato *litteratus non sit ignarus dogmatis*, de atomis, quæ, qui, illo arbitrio illius arbitrio sunt principium mundi, in numerum habeat necesse est sententias septem Sapientum *tium* Biantris, Thaletis, Chilonis, Pittaci, Periandri, Cleobuli. Superfedebo labore, *labori* plura asserendi, nam illa historia est infinita, propter insatiabile cacoethes scribendi.

§. 29. Alii prætulērunt, præposuerunt, antehabuerunt, *habuerunt ante* (*hysteron proteron*) historiam naturalem, *ab his historia naturalis prælata*, præposita, antehabita est, & inquisiverunt ingenium, *ingenium inquisitum*, bipedum quaprupedum animalium, monocerotis, rhinocerotis, quorum ille habet unum cornu *cornum* in fronte sua, hic autem in naso, quo discerpit ventrem Elephanti, *tis*, quia ille est mollior, reliqua cute. Indagaverunt, *arunt* naturam hystricum hirsutarum *torum*, fævarum tigrum *tigrum*, maculosarum *orum* lyncum leopardonum, chamæleontis, qui dicitur ventro ali. Indagarunt naturam concolorum & ver-

fice

sicolorum avium, *alitur*, quæ innotuerunt nobis, naturam Aedonis, quæ suavissima est, *suavis* omnium cantatricium, *inter*, ex: Alcyonis s. *halcyonis*, quæ ipsa bruma & in bruma, excludit pullos, candidæ lagopodis: quæ amat nivosas alpes, ingenium palumbium, marium & foeminarum, gruum, & hirundinis, quæ prænuncia amœni veris: cenchridum, quæ sunt alites carnivoræ; aquilarum, quæ degeneres pullorum pullos abiiciunt; gryphum, grypum, qui similes sunt corpore, corpus, leonibus, leonum, alis & facie, alas & faciem (*gracismus*) aquilis, arum: Arabici cæ phœnicis qui quæ dicitur revixisse ex cineribus suis, postquam vixit sexcentos annos, annis, imo etiam vespertilionum, qui alati sunt, it, quæ alatae sunt & quadrupedes: Observarunt etiam discrimen anguim, serpentium, serpentum, qui quæ exuvias quotannis in acuto vepre, sente deponunt, & viro suo non tantum perdunt, sed & sibilus sibilum eorum, earum, terret nos; cæstarum, qui octo cornua in capite habent: colubrorum brarum; natricum, quæ qui natant, cenchrium. qui recto tramite labuntur, cum alii convolvuntur in spiras, cum serperant a, repserunt, sepium, qui inprimis lethiferi sunt.

§. 30. Qui scrutari sunt pelagus, pelagum, quot miracula repererunt, *reperta sunt ab his*, haleces sunt dignæ notatu, *quas notemus*, quæ notentur, ut notentur, notari ob multitudinem, cete notanda sunt, *ceti notandi*, ob magnitudinem, nam teste Plinio, secundum Plinium, testimonio Plinii cetus captus, qui longus fuit sexcentos pedes, *sexcentis pedibus*, sexcentorum pedum, & latus amplius trecentos pedes, *pedibus*, prodiderunt polypum polypodem

anguis natus in p[ro]fundo maris
 scyphus natus in p[ro]fundo maris
 coluber natus in p[ro]fundo maris
 natia natus in p[ro]fundo maris

dem exossem esse, & pro ossibus habere duram cartilaginem: adhæc colorem congruere illi loco, ubi est, *in quo est*: Inter gemmas quanta est diversitas tam colorum, quam dotum: Amethystus notanda, quia restitit ebrietati, quoties admota fuit umbilico, sic & Chrysolithus, Sapphirus, Topasius, pretiosæ sunt, propter colores & diversas dotes, Cristallus pellucida, *cristallum pellucidum est* instar vitri: Beryllus Carbunculus opalus, Smaragdus præditi sunt aliis dotibus: unguis humanus habet magnum instar onychis & Sardonichis qui quæ reperta est primum in Sardinia: Iaspis æstimata est pluris auro: Nihil vero durius Adamante. *Adamas durissimus omnium*. Pumex porosus *porosa* est notandus, *da*, quod innatat aquæ; marmore pario nullum est melius, sed magnes *magnes autem* mirificissimus, *mirificentissimus* est, omnium, quia attrahit ferrum & vertitur polum versus *in*, *ad polum versus*.

§. 31. Philosophi autem non contenti sunt, se scire historiam rerum, sed eunt exquisitum *acquirere*, quæ sit vera origo rerum, quæ causa vaporum, nubium, tonitruum, tonitrum, & coloratæ iridis, lapideorum imbrium, nam legitur pluuisse lapis, *lapidem*, *lapide*, qui halo orta sit, qui nox obscura fiat super horizontem nostrum, *onte nostro*, cum sol occidit, cur cælum rubeat, cum occasurus est; illi evicerunt, dari antipodas, *des*, ostenderunt arctos duas, maiorem minorem numquam occidere: non tantum detexerunt originem eclipsium lunarium & solarium, sed etiam prædixerunt, quando futuræ sint, ut etiam quando planetæ orituri sint, & occasuri, *ra*, sed hæcenus nequiverunt prædicere cometas orturos *ras* esse, *erituros fore*, neque hic

sub-

sub-

substiterunt, sed altius inquisiverunt, quæ sit natura animæ nostræ, *animæ* (*diæresis*) & præstantia, nam animabus præstamus animantes, *animanteis*, *animantis*, it. *animantibus*: animantès enim sunt expertes rationis, *animantia sunt expertia rationis*, nos autem sumus participes rationis, imo etiam exquisiverunt naturam reliquorum spirituum, & supremi Numinis. Quæ consideratio digna est unoquoque homine, *uniuscuiusque hominis*, decet unumquemque hominem, *homini unicuique*, cuius, cuilibet convenit.

§. 32. Debemus etiam multam illis, qui incubuerunt in, *ad Geographiam*, *Geographia*, a quibus *incubitum est in Geographiam*, & desiniverunt, quas terras Teutones, Saxones, Allobroges, Amazones, Lacones, Burgundiones incoluerint, qui fines fuerint Phrygum, Thracum, Arabum, Samnitium, Arpinatium, Veientium, Afrorum, Cretensium, Achivorum, *Achivum*, Lesbiorum, quæ gentes fuerint vicinæ & finitimæ illis, *illorum*, quas urbes alluat sæcundus Euphrates, cum rapido Tigride *fluvius Euphrates*, qui regiam interfuxit & secuit, quod Pontus sit situs super Pontum Euxinum, *Ponto*, inter Halym *Halim* & Colchidem *Colchida* it. *Halym & Colchidem inter*, (*anastrophe*) quod Hellepontus iam antiquitus dispescuerit Europam & Asiam; ubi Nar infusum sit Tiberi, *Tibri*, *Tibridi*, *scil. flumen*, & Nar infusum sit (*scil. fluvius*) quod iracundus Adria dictus sit ab Adria urbe, quæ adiacet Adriæ *Adriam*: Insuper eruerunt, quæ gentes accoluerint singulos fluvios, *fluvius qui populi fuerint accolæ*, cur migrarint a) sedes suas. Neque hoc tantum, sed etiam multa notabilia observarunt, Exempli causa, quod

animus in sonoro, in pulchro

quod Allia fuerit funesta scil. aqua, Romanis, & funestus scil. annis, quia exercitus eorum a Gallis Senonibus fusus est a Brenno Duce eorum, quod Brennus fudit exercitum, Anienem ductum esse Romam per æquæductus ab aquilegibus quod aquileges duxerint; quod Tanais effusus sit in paludem Mæotin, quæ maxima est palodium, emensi sunt, quis sit profundissimus omnium lacuum ex omnibus lacubus, inter omnes lacus: quod Delus, Insula Delus celeberrima sit Cycladum, quod Latona ibi pepererit gemellos Apollinem & Dianam, Apollo & Diana parti sunt, nam uno partu enixa est ambos ambo. Pharus prope Alexandriam est clara celsa celsa Pharo. Sicilia celebris est Aetna ignivoma ignivoma scil. monte. Olympus creditus est sedes cœlium, cœlituum (apenthesi) cœlicolarum, cœlicolum, sedes est credita, quia est tantæ celsitudinis tanta celsitate, ut vertice tenus nullæ nubes pertigerint, & supra verticem nulla avium, ex avibus sublimetur; Pelion quidem præaltum præaltus scil. mons, uti etiam Ossa præcelsa, sed tamen Olympus magis arduus est illis, quam illi & creditus est esse mons maxime arduus omnium, inter omnes, ex omnibus it. creditum est, Olympum esse maximum. Multi vero non satis habent se esse gnaros locorum gnari, (græcismus) ex libris, sed etiam ipsi peragraverunt urbes, peragrati sunt, urbes peragratæ sunt magno impendio.

§. 33. Non sufficit etiam, scire nomina urbium, civitatum, civitatam, aut quot miliaria quot stadia quot passus quot millia passuum, miliaribus, stadiis, passibus, millibus, passuum, quoties mille passibus distet ab aliis urbibus, an cis, extra fluvium, aut trans, ultra

fluvium iaceant: Sed dignum est a) scire, sciru, Romæ fuisse sedem & domicilium Imperii Romani, & urbem (enallage) late dominatam fuisse b) late dominam (antimeria) fuisse, Corinthi Corinthiacum æs ortum esse, Lacedæmone Lycurgum æquas leges sanxisse, condidisse, iussisse, leges sanitas, conditas, iussus esse, Massiliæ postea floruisse studia liberalium artium, uti ante floruerunt Athenis inventricibus artium liberalium; quocirca multi Romani, Romanorum ex Romanis miserunt filios Massiliam, uti quondam Athenas erudiendi causa; erudiendos: Massilia tamen everfa est à Iulio Cæsare, quia portas clausit, cum Massilia tendisset in Galliam Galliam (Ellipsis) Delphii fuerunt clari oraculo Apollinis, qui Delphis oracula reddidit, quapropter multi delphos profecti sunt, consultum Apollinem, consultari, ad consulendum consulendi causa, ut consulerent, consulere. Carthagine Dido regnavit atque ibi fuit sedes Didonis, Didus, cum fugisset Tyro fratrem Pygmalionem, na, Carthaginem, ad Carthaginem Æneas appulit, appulsus, est, cum Ilium captum, capta & eversum, everfa esset, (scil. urbs) Carthagine transvectus est in Siciliam Siciliam, ex Sicilia Italiam, (ellipsis) in Italiam. Pessinus erat clara templo Cybeles, quæ credita est, esse Mater Deorum, quam creditum est, esse Matrem Deum. (Syncope.) Rhamnus fuit quidem parva, nam fuit exiguus vicus, sed incluta incluta (Antithesis) templo Némefis, ios, eos: Hippo clarus, clara Augustino, qui oriundus fuit, ortus fuit Hippone. Sulmo fuit celeberrimus Ovidio, qui is (Enallage) ex eo, inde (Antimeria) oriundus fuit & ideo Sulmonensis cluit. Narbo nominatus est Martius Marvortius (Atithesis)

sis) quia Cæsar imposuit Colonos b) *Coloni im-*
positi sunt à Cæsare ex legione Martia: Sa-
guntum celebre obsidio Hannibalis, & Sagun-
tinæ famis famis causa, causa famei. Tibur
 à Tiburto cognominatum nata, qui erat natu
 maximus maior (Enallage) fratrum, qui id,
 eam una condiderunt. Anxur clarum, clara can-
 dido marmore: Præneste nobile Sacris fortu-
 næ, *Deæ fortis.* Susa fuerunt sedes Regum
 Persarum, uti Hierosolyma fuerunt Regum tri-
 bus ludæ, *Hierosolyma fuit.* Quod sacra Bib-
 lia prodiderunt & testes sunt illi iucundi sunt
 auditu illos audire iucundum est, qui condi-
 verunt suos sermones talibus scientiis sermones
 conditi fuerunt.

§. 34. Sed & fæmininus, sequior sexus fæ-
 mininum, sequius sexus, secus habet sua studia,
 nec temere materia materies differendi deficit
 fæminas, nis. Illæ non deficiuntur materia,
 materie, & cum mulieres græcæ fuerint in
 primis imprimis disertæ & promptæ lingua an-
 te ultra mares & alias fæminas, quid rebimur
 intactum reliquisse, cum Leschen celebrant
 ad fontem Callotidem *Cassotidis*, ubi ad quem
 (Antimeria.) solitæ sunt convenire & conferre
 seria & ioca iocos? Sine, procul dubio, citra
 dubitationem garriverunt mox de supellestile
 varia, quæ opus est, *qua opus est, usus est,*
cuius, quam opus est, de supellestilibus vi-
 cinarum, quod supellestilia huius fiat splendi-
 dora iusto, illius nimium, nimis vilia, mox
 de Eliaca bysso, cuius fila firmiora sunt fon-
 tibus spartæis, quam funes spartaci; mox de
 Carbaso Hispanica, co; Alia rogat vicinam;
 quanti, quanto pretio mercata sit ulnum. Alia
 quæsta, linteum esse carum supra modum. Alia
 laudat sorores lodices, quas avia sua, eius
 nevit,

nevit, quæ neta est. mappas, quibus proavus
 stravit mensam, *mensa strata*, mantilia, qui-
 bus terfit mabus suas, *absterfit, manus terse.*
 Alia æneam pelvim laudat, cui insculptum in-
 cijum nomen atavi. Alia meminit telæ suæ,
 quando exorsa sit eam, & quanto spatio tem-
 poris pertexuerit, *tela pertexta sit.* Alia in-
 stituit sermonem de acubus, quæ maxime ido-
 næ, idoneissimæ nendo telam, ad nendam
 telam, nendæ telæ, ad nendam telam. Alia
 rogat, interrogat vicinam, quærit ex vicina,
 quot glomis glomeribus fili duplicati usa sit,
 quot glomos, glomera usa sit, alia miratur
 pictos tapetes.

§. 35. Alia carpsit municipem suam, quod
 negligens sit rei familiaris it. in re, quod raro
 domi sit suæ, semper alienæ; mox extulit
 aliam civem a, eam esse bonam matrem fami-
 lias, *familia*, explicuit, *explicavit*, etiam
 officia matrum familiarum *familia*. Alia pro-
 tulit aliquid novi, *quid novi*; mox unas,
 binas, ternas nuptias celebrandas esse, *cele-*
bratum iri, hac vel sequente ti hebdomade
hebdomada, quod vicina nupta sit *nupserit*
 mercatori diviti nudius octavus, aut nudius
 quartus decimus. Narravit de die sponsalio-
 rum, *sponsalium*, de anaulo pronubo, quem
 Sponsus donavit a Sponsæ, quo Sponsus do-
 navit sponsam, quo Sponsa donata est, qui
 sponsæ donatus est. De inauræ, de monili colli,
 collo (enallage) de spintere aureo, it. de spintere
 & auro (hendiadys) quanti quanto, quan-
 to pretio emtum sit. De dote, quæ dicta est
 Sponsæ. Alia contradixit, & contendit Spon-
 sum duplo plus debere, quam possideat, nec
 esse possessorem domus, ideoque raro domi
 suæ esse: in domo: quod timeat credit res,

sibi à creditoribus, illum fuisse magnificentiorem & munificentiorem solito & iusto, imo multo (*pleonasm.*) magnificentissimum & munificentissimum omnium civium, civitatis totius, totæ, non continuo ditissimos esse, qui magnificentissimi sunt, sæpe ditiores fuisse opinione nostra, & omnium spe, qui vili veste vestem induti fuerunt. Rem mercatoris fore, futuram esse meliorem, meliori loco, si vixisset messe tenus propria, nunc vero metuendum esse, ne foro cedendum sit. Alia quæstæ est de servo comedens & tamen segni, quod herus adegerit eum *adactus sit* mastige ad laborem. Alia quæstæ est de serva, eam tarde redivisse, *redisse* domum, cum domo missa fuisset obsonatum, *obsonatura*, obsonandi causa, eam operam & oportam esse, mansisse aut præstolatam esse alias servas, *aliis servabus*, aut stetitisse restitisse ad, *apud* circulatorum.

§. 36. Alia quæstæ est, servam suam attulisse a lanio, *lanione* sex aut octo pondo carnis de macro bove, aut macra bove, ut vix esui fuerit, *vesca*, ut condienda fuerit aromatibus, *aromatibus*, aut sinapi adhibendum *sinapis adhibenda*. Alia narrat, suam coquam prisca lécytho pinguiorem fuisse, & atram, ut extinctus titio obiter verrisse culinam. Alia narrat, quomodo servas suas exercuerit, *servæ exercitæ sint a se*, quot colos plenas plenos exoneraverint, *quot coli exonerati, tæ sint*, quot boves mulserint *multæ sint*, laudat vaccas, quæ retulerint, uber distentum lacte, quot caseos presserint per hebdomades, *das*, singulas, quot carnes saliverint *salierit*, carnes *salitæ*, *salsæ sint* pro familia, cum carnes asperterint sale, *carnes aspersæ sint sale*, *asper-*
jerit

serit sale carnis, sal aspersus sit, *aspersum sit carnis*, quod iusserit coquam, *coquæ*, coquere pultem farinaceam iusserit a coqua coqui, ex polline, quem promisit ex cella penaria, *penaria*, qui promptus est: Alia rogat vicinam, num cucumeres legerit conditui, quo pacto condiendi sint. Alia quæstæ est de penu consumto, *consumta*, de penore, *penu*, *penu consumto*, brevi tempore; coquam nimium butyri, *nimis aromatum torum*, indidisse cibis. Alia rogavit suam civem, num prospexerit lignum sibi contra sævitiam hyemis lignum *prospectum sit illi*. Alia quæstæ est, fures subrepisse in domum suam, sub vespere, *vesperum*, *sub vespere*, *vespera*, *vespero*, & latuisse sub lecto, aut post tabulas, noctu aperuisse riscos, cistulas, cistellas clave adulterina & clepsisse, *abstulisse* vestes, aliaque obvia vasa & obice remoto, *remota*, se proripuisse foras domo, *ex domo* & evasisse cum vestibus & vasibus. Alia, fures effregisse clathros ferreos, *effractus*, aut fores ipsas ligneo vecte, sed manifestos esse & deprehensos furti, quia homines senserunt.

§. 37. Alia quæstæ est, se ante aliquot annos, *aliquot ante annis* orbatam esse una aut duabus filiabus, *filiis*, quæ iam nobiles fuerunt. Alia, se amplius annum, *anno* moruisse, bimestrem trimestrem filiolum, quem ipsa lactavit, cariores esse liberos, *prolem*, *sobolem* cariorem esse matribus, quos ipsæ lactarunt, quam qui nutrices fuxissent, idque se ægrius tulisse quod municeps sua gavisæ & laetata sit orbitate sua, *orbitatem suam*. Alia amisit filiorum bimulum, trimulum. Alia perdidit bellum puerulum sexennem, septennem. Alia quæstæ est de Xantippe, quæ habitat in

proxima vicinia *viciniae proximae*: quod iras gesserit cum omnibus, quod ambage, *ambagibus*, per ambages elicuit ex servabus alienis, quid gestum esset domi alienae, quid ederint & biberint, quod maledicentissima sit, imo maledicentissima maledicentior sit, maledictis nunquam abstinuerit, *se abstinerit*, nemini pepercerit, ne optimatibus quidem, *parsum*, *parcitur sit optimatibus*, sed detraxerit de fama optimatum & *atum*, æque ac municipum civium suarum, *detractum sit de fama*. Alia quæsta est de cive sua fuvli, cui commiserat omnia arcana & ei celaverat nullam rem, *arcana commissa sunt, quæ celata erat nullam rem, cui nulla res celata erat*, quod omnia effutiverit. Alia queritur de iniquitate opificum, artificum mercatorum, quod omnia indicent pluris æquo, sæpe duplo pluris, cum aliquid locavit faciendum, adhuc stomachen- tur emtorem, si licetur, *liceatur minus*. Alia dixit, se melius conciliare e ludæo, quam tribuli, nam etsi triplo pluris indicavit merces quam licent, tamen addixisse minoris, *minori pretio*. Alia regessit, merces a Iudæis quidem solere minoris venire, sed plerumque fu- cosas esse, se malle pluris *maiori pretio*, imo dimidio carius emere probam mercem. Alia ait, se malle emere in auctione, quam in mercatu, istic vilissime emi, sæpe centum de- nariis, quod esset mille denariorum. Alia quæsta est de habitatione, quod habitet domum, *in domo*, quæ esset exposita imbris, fores pervias esse vento, fornacem perviam esse fu- mo ambusti torris. Alia foetidos cimices, alia culices malos infestare, quod sita sit *ad flu- vium*, *flumen*, aut quod sonitu & crepitu fo- rium, *forum* vicinarum exterrita sit somno, & somno

somno cum vix obdormivit. Alia narrat, quod somnium somniaverit. Alia somnium coniecit, *interpretata est, somnium ab alia coniectum est, interpretatum*.

§. 38. Qui autem auscultaverunt sermones, sæpius, *sæpiuscule* cognoverunt characteres *characteres cogniti* animi eius, qui disservit. Nam exempli gratia, qui crebre meminit for- tis & usuræ, *sortem, usuram, de sorte, usu- ra, fœnore*, quot millia mercator a se mutua- tus sit, *quoties mille*, quot millia mutuaverit Iudæo, quod civis opposuerit sibi pignori do- mum, pratum, hortum, *domus, pratum, hortus oppositus sit, opposita sint pignori*, quantum numorum collocaverit in prædio, quanti, *quanto* locaverit domum, non est difficile collectu, *colligere non est difficile*, quod avaritia incesserit animum & invase- rit talem virum. Qui vero mentionem facit artocreatum de *artocreatibus*, caponum, *capo- rum, de capis, caponibus*, linguarum pavo- rum *pavonum*, de iecore, *iecinore*, hepate mullorum, anserum, de conchiliis quo litore capiantur optima; aliisque deliciis, qui narrat sic editur *estur apud illum*, sic bibitur apud alium, ac narrat, quod apud Titum prande- rit, *pransus sit lautum prandium*; apud Pari- dem, *da, rim, rin*, Agamemnonem, *na*, De- mosthenem, *na*, Chremen, *Chremetem*, *Chre- meta*, cœnaverit, *cœnatus sit* opiparam cœ- nam quanta voluptate sorpsit, *forbuerit* cali- ces magnos, quomodo repletus fuerit veteri, *ri*, vino *veteris vini*, quomodo ingurgitaverit alios vino, qui partim eorum vomuerint, par- tim eorum depositi sint, pars bene pota redie- rit *pars bene poti redierint domum*: quo cra- tere combiberint, compotaverint, quod deple- verint

cœna narr. de. Libellian. 2. 1.
prandium narr. 2. 1.

verint & exhauerint amplius denas aut vices amphoras, amphoræ depletæ & exhaustæ sint vini, quod avus condidit, quod totos dies, diebus luserit alea, aleam, tesseris, tesseræ, & noctes triverit, teruerit chartis lusoriis, quod steruerit, sterterit in mediam, un diem ad ipsum meridiem, & cum collibuit, collibitum fuit, surrexerit cubita, quod expectatus arserit siti ita, ut zytho aut frigida eam vix resinxerit sitis resincta sit.

§. 39. Quis non intelligit omnibus tacentibus it. *tacente (Archaism.)* eum esse heluonem gulonem gurgitem & voraginem patrimoni, natum abdomini suo, non gloriæ ulli, ullæ, & postquam vitam iucundissimam vixit illulit pecuniæ & pecuniam, quotidie aure & argento fultit, se amicitvit, amixit bombyce Asiatica, delibuit capillum balano, & oleo redolendi balsamum, aliquando redactum iri ad pauperiem, paupertatem & eum fore Irum, qui potuisset esse Cræsus, atque cum prodegerit atque effuderit omnia, & dolia ad ipsam fecem ficcata fuerint, tum derelictum iri a suis compotoribus & ludibrio derisui & ostentui fore & oblitum pannulis incessurum; Quod merito ei contingit, quia ivit se perditum, pessumdatum & talis amicitia raro diutius mansit, duravit, quam olla fervit, *servuit*. Cæsar's ambitio eluxit ex honoribus, quos ambiebat, *ambibat (syncope)* ambivit enim summos honores per fas & nefas & ex versibus Euripidis, quos ille semper fertur, *dicitur* in ore habuisse, it. *illum habuisse dicitur*. Si violandum ius est, regnandi causa violandum est; cæteris in rebus pietatem colas.

§. 40. Quanquam vero singulæ disciplinæ & artes sunt dignæ laude, laudis, quæ lauden-

amphoræ eo is se

dentur, ut laudentur, laudari, tamen maxime necessariæ, necessariissimæ sunt Theologia, Iurisprudentia & Medicina: Theologiam iure dixeris scalam cœli, ducem vitæ, parentem virtutum, expultricem vitiorum, liberatricem animorum: Quotquot etiam exstiterunt veri Theologi, excubuerunt pro animabus suorum. Iurisprudentia quoque utilis, *utile (scil. quid)* nam verus iurisperitus, consultus, *iureperitus, consultus*, sine dubio *procul dubio*, præclare meruit, *meritus est* de Republica, qui temperavit Rempubicam æquis legibus, fuit antistes iurium arbiter litium defensor opum & facultatum *tatium*, qui defendit iura civitatum, a quo iura defensa sunt. Qui tulit *te-tulit (prosthesis)*, leges hæreditatum *tatium*, dotium dandarum gradus affinitatum *tatium*, & propinquitatum *tatium*; atque ostendit quis sit hæres ex asse, quis ex deunce, dextante, s. decunce dodrante besse septunce aut semisse quincunce triente, tresse quadrante sextante, tandem qui exhæredes sint, qui adiudicavit cuivis *cuique, cuilibet*, suum; cuius domus, cuius pecus, cuius ager, num domus sit vicini, num ager sit meus, pecus tua *tuum*, an alius, an pratum nostrum, aut aliorum sit, qui ostendit officium, sequestrium, *trorum* vadium qui sponponderunt pro aliis, a quibus *sponsum est* & in se receperunt, se præstituros, præstaturus esse damnum: officium prædum, qui caverunt prædiis suis pro redemptore.

§. 41. Qui prohibuit vim a plebe vis prohibita est a plebe, prohibuit plebem a vi, plebs prohibita est a vi, vicissim coercuit vulgus vulgum, tuitus est dignitatem procerum optimatum *atium* primatum *atium*. Qui cognovit causas litium, quæstium, a quo *causæ cognitæ sunt*,

sunt, & attulit remedium questibus, *questibus*, exempli causa, si quis defraudavit suos, *suas* operas & mercenarios mercede sua, si operæ defraudati *tæ* sunt, aut fucosas merces vendidit *venundedit* carius iusto *pluris*, maiori pretio, *iusto*, si merces venditæ, *venundatæ* sunt, & alter questus sit, se calvi, *calvier* (*paragoge*) cum quis iniqua lance pependit, *appendit*, quid, *quid appensum est*, aut iniqua mensura admensus est, aut alia ratione alium privavit bonis suis, *alius privatus est*; cum quis alium incescit conviciis, lapides ingessit *ingessi sunt lapides*; aut delibuit aliquem cæno, *dilibutus est cæno*, aut quocumque modo læserit, *læsus sit* cum civis arguit & accusavit civem municipem, furti, *de furto* adulterii, *riq* raptus virginis cum rapuit filiam aut propinquam *filia rapta sit*, aut insinulavit aliq crimine de crimine, qui cognovit syngraphos, *phas, pha*, cum creditor urisit debitorem *debitor urgetur a creditore* ad solvendum, qui non est par solvendo, *solvere* (*antimeria*) non est solvendo it. *solvendo* (*diæresis*) & repoposcit ac flagitavit debitorem, *a debitore* caput, quod ei mutuavit *mutuum vel mutuo* dedit in unum mensem duos, *duo*, aut tres, quia non tantum rogavit eum pecuniam, de pecunia, rogatus est pecuniam humillima prece, & dixit, se animam debiturum ipsi, si se iuverit id, *in eo iuraverit*, in eo adiutus, *adiuvatus* fuerit, ac pollicitus sit intra ostiduum, mensem, aut bimestri trimestri spatio, tribus mensibus *in duobus mensibus*, post quadrantem anni se soluturum, aut abhinc annum, anno repromisit tantundem pecuniæ *tantandem pecuniæ summam* præter usuram sed insuper etiam iuravit, *iuratus est*; cuiusmodi exempla non defunt.

§. 42. Qui examinavit litteras cambiales argentariorum, qui campserunt & pronunciavit iure cambiali, si forte periculum est, eos cessuros foro & alia eius generis, quis enim esset recensendo *par* omnes lites, quæ transigendæ sunt iudici, *a iudice*, quæ transigendum est, *transigundum est*: (*Antithesis*) quis igitur dubitet iudicem bene meritum esse de Republica, *qui iudex bene mereatur*, qui diligenter cognovit & audit tam accusatorem, quam reos, quicquid hi protulerint se purgandi causa *sui purgandi*; secundum leges sententiam tulit, inauditum *indicta causa* neminem condemnavit. Neque facile est, iudicem agere, nam iudicis est *sc. officium*, non tantum certum esse sui iudicii, sed etiam oportet eum esse vacuum iræ odii *ira*, odio ab ira, etiam ne temere finat se *flecti flectier* humillimis precibus, ut multi flexerunt iudicem, cum provoluti sunt genibus, *ad genua*; sed omnibus idem sit, uti sol luxit æque pauperi æ, atque diviti; ideo etiam leges sancitæ *sancitæ* sunt & fixæ ac promulgatæ, imo incisæ æri; in primis caveat, ne accipiat aliquid muneri, uti multi corruperunt iudices, & *cæcaverunt multi corrupti* sunt largitione ut *faverint iniusto ut fautum* sit iniusto, plus iusto & aboleverint *aboluerint* testamenta, in gratiam aliorum, quæ debuissent esse rata: ut conniverint *connixerint*, *connictum sit ab illis*, ut non reprehenderint *reprenderint* (*syncope*) maleficos ex fuga, *reprehenso* sint nec protraxerint ex latebris in quas se abscondiderunt *absconderunt*, & abstruserunt, in quas absconditi fuerunt & abstrusi, nec expoposcerunt ex alia ditione, in quam profugerant & domo ac bonis cesserant, aut fiverint, ut rei non obierint, *obiverint* diem.

Don't forget to check the notes

in ju
nec se stiterint iudici, aut tantum dicis causa
arcessiverint *capitis arcessiti sint*, & multam
irrogaverint aut plane absolverint *absoluti sint*
suspicionem, *suspicionis* qui rei erant rei capi-
talis.

§. 43. Romani fortiti sunt indices prop-
terea; & interdum subfortiti sunt alios pro il-
lis, qui visi sunt esse suspecti, atque ita oc-
currerunt corruptioni *occursum est corruptioni*,
sed vae tali iudici! qui ignovit item pepercit
fonti, a quo ignotum est & parsum it. *parci-*
tum fonti, qui non opposuerunt se impietati,
infontem oppresserunt aut fixerunt opprimi,
ut angatur animi, *mo*, nam olim ratio red-
denda est iis, *ab iis*, coram tribunali Dei.
Verum tales zero contra cari non sunt, qui
ex æquo & bono pronunciarunt uti obstrinxe-
runt se iure iurando *iusiurando* & sine respec-
tu personarum fontes vinxerunt dura compe-
de, *fontes vincti sunt*, compescuerunt & com-
presserunt exleges multa, carcere, verbera fu-
ste *fusti*, ignominia, damnaverunt capitis,
capite & plexerunt capite, *damnati sunt ca-*
pitis, *plexi sunt capite*, quos testes convice-
runt rei capitalis, *qui convicti fuerunt rei ca-*
pitalis, qui fregerunt crura latronibus, *crura*
fracta sunt: fauces fregerunt furibus *fauces*
fractæ sunt, hæc enim hodie est pœna furum,
olim namque damnati fuerunt dupli, tripli,
qui coercuerunt fœneratores, *fœneratores co-*
erciti sunt, ne defœnerent cives suos, qui fœ-
nerati sunt pecunias ab iis, & supellectilia
opposuerunt pignori, qui restituerunt in integ-
rum illos, qui expulsi sunt ab aliis posses-
sione sua, *quos expulerunt alii, vi*, per vim
qui represserunt temerarios litigatores & ade-
gerunt, ut impensas reddiderint ad assen: qui

de

de re frivola aut per calumniam scripserunt
dicam municipi suo, qui abhorruerunt ab omni
iniustitia *horruerunt iniustitiam*: quamvis eti-
am impii accusent severitatem eorum, quod
acerbius consuluerint in eos, *consultum sit*,
in eos, animadverterint in eos, *animadver-*
sum sit, quod potuerint ignoscere peccato suo,
ab eis potuerit ignosci, ne unius quidem
assis æstiment tales humores: nam qui conscius
est recti sibi, non dubitet, quin omnes boni
prohent severitatem, *omnes probaturos esse*, *fora*
ut probent, *ut probetur bonis*, *a bonis severi-*
tatem probatum iri, *probendam esse*, *bonis*,
a bonis; nam illi plerumque nocuerunt bonis,
ab illis nocitum est bonis, qui pepercerunt ma-
lis, a quibus parcitum vel parsum est malis.

§. 44. Medicina non minus salutaris est sa-
lutare (scilicet aliquid est *gracisim*) quia tue-
tur valetudinem, immo est magis necessaria iu-
risprudentia, nam interest tantundem omnium
hominum, tam divitum quam pauperum con-
servari valetudinem *ut valetudo conservetur*,
valetudo interest, & mea ipsius refert tantum,
tanti, quantum, *quantum*, tua ipsius; & nostra
ipsorum, non minus refert, quam vestra ipso-
rum, tueri valetudinem, quam facultates: quia
nulli volupe, item volup (*apocope*) est, ægrum
esse, nam medicina levat dolores ægrorum &
ægros levat dolore, *doloris*, orium osium fau-
cium dentium cordium ventrium renum. Si
quis difficulter minxit; lienum splenum femo-
rum, hepatum iecinorum, feminum, ficorum,
genuum, crurum pedum calcium calcum, & re-
liquorum artuum, *artum*; Si quis laborat ie-
core, *ex iecore iecinore*, iecinere, femore, ren,
splene, corde, artubus, si quis laborat pericu-
loso erisielate, si quis languit febri, *febre acu-*

ta

ta rapida, quercera, tussi, ravi. Medici autem multum interest, nosse causam morbi, quid dolores civerit *conciverit*, quo dolores conciti sint, qua parte quis dolores senserit *sensi sint*. Cur huic vox rauferit, alius macruerit, alius contabuerit, alius in alium morbum inciderit: refert etiam sua, *eius* scire, num morbus inveteratus sit, *inveteraverit*: hinc solent quærere ab, *abs*, ex ægris *interrogare* ægros, postquam arcessiti sunt, aut eos inviserunt, quam diu decubuerit qua parte doluerit, num alvus soluta an adstricta sit, quomodo cibus sapuerit quo, *quem* vescitur, num satis manderit cibos, *cibo mansi sint*; & cum reviserunt, num dolor remiserit, quando calor deferbuerit, *deferberit*, quomodo requieverit, nam quiete *requiete*, *requie* multi morbi levati leniti sunt, morbi levarunt & leniverunt.

§. 45. Præcipue observant dies criticos impari, *impare* numero, num morbus accreverit, an decreverit, accommodant morbo remedia, aliis præcipiunt emeticum, nam multi se habuerunt melius & commodius, postquam evomerunt *fel bilem*, *fel evomitum est*, alii cum purgarunt alvum; præcipiunt etiam diætam, nam alios vetuerunt edere, *alii veriti sunt edere* carnem suillam vervecinam & permisierunt vesci carne vitulina, agnina & carnem, aliis interdixerunt omnem carnem, *carne, caro interdicta est carne it. de carne it. interdicti sunt*. Sæpe etiam interdixit omnia aromata indicum crocum, piper, zingiber, croco, *pipere, zingiberi & cæteris aromatibus, atis*, quæ intendunt calorem, uti & cepe, *cepas*, quia efficiunt flatum ventris; it. quam diætam observare debeant, *quæ observanda sit, quam observandum sit* cum convalescerent, nam multi reciderunt in gravio-

rem

rem morbum, qui non rati sunt, se recasuros esse: hinc præstat fugere cibos noxios, imo & aërem noxium & gravem.

§. 46. Ad medicinam referimus merito Pharmacopolas & Chirurgos, illos oportet esse peritos parandi medicamenta, tam ex metallis, ex sibi, *sibi*, ex gummi quam herbis: nostra hyssopus & *um*, & hyssopum nostrum, nardus nostra & *nardum nostrum*, papaver nostrum, *laser* & nostrum *laser*, sciant medicamentis, torum & ta imo urtica ipsa plena est medicamentorum *tis*, sola antidotus, quæ theriaca dicitur, *quam dicunt theriacam*, ex mille speciebus fere constat, quæ cum Pharmacopola miscuit & coxit, *quæ cum mixta sunt, mistæ*, & coctæ, frangunt pestem viri: non defuerunt etiam antiquis temporibus chirurgi qui medicati sunt, *tuberibus*, cum ulcus invasit guttur, *gutturum*, cum fici excitati equitatu, cæterisque partibus corporis, dum fricuerunt tubera *tubera fricta sunt, fricata*, aut unxerunt adipe canino, canina, aut alia adipe, foverunt fomentis, aut moverunt pus empilastris, quod illiniverunt *illiverunt, illinerunt, illitam* veteri lintheo, sic curat fracturas crurum, & ossium aliorum, & vulnera, *vulnera (Antithesis)* totius corporis, donec cicatrix obducta est: si autem vulnus prurit, non fricandum est, nam sæpe recruduit cum restrictum est; sæpe etiam sanarunt morbos, cum secuerunt venam, *vena secta est*, & eripuerunt multos e faucibus mortis, varix necessario secanda, *duo*, cum intumuit & dolores civit, *conclivit*

§. 47. Age igitur & mactæ, mi Sofia, age, *agide, agedum, agitedum*, & macti omnes mei, mi discipuli, quos amor litterarum impulit, & infinxit ad studia, aut splendor natalium hortatus

ratns est, tu Evander, *Evandre* (metathesis.) Matthæe, Curti, Iohannes, Caspar, Dares, Pari & quotquot vestrum sunt; hortatu meo, & magistrorum vestrorum, nolite negligere ne negligite, negligatis, non negligatis, cavete negligatis occasionem discendi artes, *discendorum artium*, ad discendum artes, discere, a Parentibus vestris missi estis domo in scholas, comprehensum artes, *comprehendere* (Enallage) *comprehensuri*, ad discendam artes, ad discendas artes, discendi artes, nolite defatigari legendo libros, *legendis, legundis libris*, & audiendo magistros, *audiendis, audiundis magistris*, eruditio non est difficilis comparatu ad comparandum, *comparare eraditionem non est tam difficile*, si modo cupidi sitis discendi scientias *discendarum scientiarum & discendi scientiarum*; credite mihi, quod sitis comparaturi vos comparaturos esse scientias, vos comparaturum esse, fore, scientias, comparassere (Archaism.) fore ut comparetis scientias, a vobis comparatum iri, comparandas esse, fore, ut comparentur scientiæ, legendo libros, *legendis libris*, & audiendo Præceptores, *audiendis Præceptoribus*, ea ætate estis, id ætatis estis, quæ est multo (pleonasm.) aptissima comprehendendo artes, *comprehendendis artibus*, ad comprehendendum artes, ad comprehendendas artes; nam iuventus, *iuventa* est capacissima artium & maxime docilis, memoria est maxime idonea retinendo artes, *retinendis artibus*, nec tam facile obliviscitur ea, eorum, quæ audivistis, *audistiis & legistis*; & facillime recordatur omnia, *omnium*, quæ didiceritis, & persuadete vobis, *persuasi estote*, vos ita mesuros esse, *messuram esse*, sic a vobis *messum* iri, fore ut metatis, uti severitis: vos afficietis vestros

stros parentes magno gaudio, *affecturi estis*. Pater cum matre afficiuntur gaudio, (syllepsis) si audient, *audibunt* vestram diligentiam & probitatem, *audientes diligentiam, audita diligentia*, it. certiores facti diligentia, de diligentia, parentibus erit gaudio certioribus factis, nam vestris parentibus est curatio salutis vestrae a salutem vestram (enallage) & interest parentum vestrorum non minus, minoris vos maxime assiduos (enallage graduum) esse, ut assidui sitis, *assiduitas vestra*, quam vestra ipsorum, quia interest ad vestram salutem. Itaque fugite, *fugitote, fugietis, fugiatis*, segnitiam, ceu, *tunquam* pestem iuventutis, & omni cura satagite, *satagitote* earum artium, quas animus est discere, *discendi*, quas in animo est discere.

§. 48. Non licet vobis esse otiosos & desidēs esse otiosis & desidibus! Sed vobis, a vobis incumbendum est in libros & satagendum literarum, & opera omnis navanda literis: Sine summo dedecore non potestis redire domum ignari artium, & inanes a mercatu liberalium artium, nam otium, pigritia, ignorantia turpis est, *Zeugma turpia sunt* & dedecet dedecent, inprimis ingenuos ingenuis: Vitabundi autem tantam turpitudinem fugiunt, *fugiant* cupidinem pravum, pravam, & prava sodalitia; nam exemplo sodalium pravorum multi deflexerunt a, de via virtutis, *se deflexerunt* (Enallage) a multis deflexum est, & evaserunt insignes nequam, imo nequiores nequissimis, ut non putes eosdem esse, eundem (enallage) qui tamen visi sunt futuri adolescentes frugi, quos visum est fore, futuros esse viros frugi, bona frugis cum excefferunt ex ephe-

ephebis, periclitantur igitur mores a eorum, num boni sint, quibus utentur, priusquam antequam ineant amicitiam cum iis, eis, attente audiunt præceptores, quibus, *queis* (crasis) parentes tradiderunt eos erudiendos artibus in artibus, quibus traditi sunt a parentibus erudiendi: Estote dicto audientes (hyphen) magistris non minus quam parentibus vestris, cum innuerunt, retinetote memori mente, quæ vobis suaserunt, aut dissuaserunt, *quæ iussa sunt ab illis*, & cum vos monuerunt officii, *officium, de officio vestro*, cum moniti estis officii, *officium, de officio*; admonitio sit fixa animis, in animis; nam sunt loco vice parentum, *pro parentibus* & cupiunt vobis, ac favent & volunt consultum salutem vestram.

§. 49. Vos, qui orti oriundi estis illustriori (enallage graduum) loco, debetis meminisse stirpis vestræ, stirpem, ne obscuratis gloriam, quam adepti estis a maioribus adeptam a maioribus: Foret, futurum esset vobis, *verteretur, duceretur, tribueretur*, immortalis dedecori, si non imitati fueritis patres, avos, proavos, atavos, tritavos, incipiet etiam poenitere vestros parentes sumtum, quos suggererunt, cum ubi (enallage) compererint, *comperientes*; comperto, vos degeneres esse, degenerasse, nec respondisse spei eorum, & sumtus frustra (ellipsis) esse; Vos autem, qui orti estis humili loco, ex loco date, *navate* operam eo maiorem, quia multi emerferunt per assiduitatem ex obscuritate & ascendere ad summos gradus honorum: Possem multa exempla, proferre, nam ab omni memoria satis, *satis exempla fuerunt, satis exemplorum fuit*, qui gesserunt summos magistratus; Quot sunt renunciati consules rei-

publi-

publicæ administrandæ, *ad rempublicam*? Quot fuerunt a consiliis Principum, Regum, atque participes fuerunt omnium arcanorum, ad quos fuit referendum de obscuris & difficilibus rebus, imo fuerunt secundi a Rege & effecti sunt eo dignitatis, ut dominati sint aliis, *in alios*, & salus reipublicæ pependerit ab iis, insuper donati sint domibus, *domus donatæ sunt*, fundis, quia impenderunt multam operam, *multum operæ*, studiis; quam alii, qui sunt confisi familiæ & propinquitati suæ, *propinquitatē & in propinquitatē*, it. *in re*; & freti fuerunt opibus; nam ubicunque terrarum, ubi vis gentium magni facti sunt, & honoratissimi fuerunt, licet advenæ fuerint, & alienæ civitatis, tamen sunt fructi, fructi summis honoribus, quia ex præcelluerunt aliis, scientia & virtute, antecellerunt alios, *aliis* virtute: tanti est eruditio it. didicisse artes, (antimeria.)

§. 50. Ignari autem & haud parum, minus idonei rebus gerendis, *ad res gerendas*, ubique locorum iacuerunt, nauci, flocci, pilli, nihili æstimati sunt, *penfi sunt*, ubicunque etiam terrarum degerint, *ubi* (tmesis) *etiam cunque degerint* & nusquam gentium, nusquam loci valuerunt, quoquo terrarum quoque gentium venerunt, exclusi sunt muniis: Uti vero illi gavisissimi sunt sorte sua, sic puduit hos fortis suæ vel fors puduit hos: Nam quia contemserunt, spreverunt despulerunt bonas admonitiones *admonitiones temtæ*, (aphæresis) *spretæ sunt & desputæ*, indulserunt otio & cupidini prævæ, *pravo ac luxui luxu* (apocope) *indultum est otio*, & prodegerunt fortunas suas, eo miseriæ redacti sunt, ut cum Æsopico ca, culice quænaverint escam & boni consuluerint alium panem,

d

cum

cum esuriverunt & cum cœnaturiverunt, nihil habuerunt, quo explerent famem suam, uti prodigus ille in Evangelio qui, *ille (enallage)* coactus vesci filiquas, *filiquis*. Quot increpaverunt *increpauerunt* se ipsi, *se ipsos*, & quot audimus auribus nostris (*pleonasm.*) queri, *querentes (antimeria)* de negligentia sua, eorum cum desperarunt honores, honoribus, & dixerunt: Ah me miserum! O me stultiorem stultissimo! Vah, phy, proh segnitiem meam! Quam turpiter, *turpe*, trivi, *terui (diæresis)* ætatulam meam! Diffluxi otio & luxuria! Proh dolor! meopte vitio, meapte culpa miseriarum detrusus sum, ut debeam implorare auxilium aliorum, *auxilium sit implorandum*! Utinam resipuisssem, *resipivisssem*! O si studium, adhibuisssem in discendo litteras *in discendis litteris*! Ut pepercisssem operæ nulli, *nullæ a me* parsum, *parciturum* esset operæ nulli!

§. 51. Et cum confugerunt ad propinquos suos & dixerunt: Quæso, *amo*, vos, *amabo* vos, miserescite mei, & *miseremini mei* propinqui vestri, resipiscam & emendabo me, præbebo me magis assiduum solito, *præbiturus sum*, præstabo, *præstaturus sum*, præstiturus sum me, & geram me honeste, *honestius (enallage)* gessurus sum; quoad eius fieri potest, *pote est quoad eius facere potis sum*, neminem miserebit, *miserebit, nemo miserebitur*, talium, *illorum*, nec aliquis miserabitur fortem illorum, nec dignabitur illos honore cœnæ, nec impertiet illis osculum, *osculo impertietur illos*, ne refalutatione quidem, etiam si iubent illos salvere, sed ignorabunt illos, quia se debet pudere eorum (*enallage*) talium propter ignorantiam illorum, *debent pudere*, si etiam cuperent

perent eos adiutos, & penes eos esset, *iuvare illos*, & eripere malis, *ex malis*; quia valent gratia apud Principem tamen dubitabunt iuvare illos, *præsto esse illis*. Nam quia impares sunt fungendo munus *munere*, iure ambigunt, utrum, *an* satisfacturi sint muneri suo, *eos satis facturos*, eos *satis muneri facturos (tmesis it. facturos esse satis muneri (hysteron proteron* ab illis *satis factum iri muneri*, atque timendum est, ne abdicetur illis honos, aut ne cogantur ipsi renunciare muneri, quia timent, ut *it. ne non* pares sint gerendo munus, *muneri*, & debeat eos pudere, *debeant pudere*, iuvisse; Hinc dicent, *inquirent* potius: Apage te, probrum familiæ & inutile pondus terræ! Phy, *vah* ignavus socius, *sociæ ignave*! Ah miselle, 51 misellus, *fer fere* fortunam tuam, *duc, duce* lanam aut fac, *face*, aliud quid, quo tuearis vitam, *edic, edice*, cedo, si audes, *sodes (crasis)* cui rei utilis sis, *sies, (epenthesis)* potesne, *potin (apocope)* præstare magistratui, *magistratu*: debent pati, se vocari alinos, frutices, & quæ alia eius generis *id genus*: Alii autem irrifuri, *irridebunt* illos ollos (*antithesis*) eos, *eis* illufuri sunt, & illudunt dicentes: En, ecce, degener natus, *gnatus, (prosthesis)* degenerem filium, parentes magni: Quantopere ille, *quanto ille opere (tmesis)* fefellit spem parentum suorum, *parentes fulsi sunt spe, frustravit spem parentum*: Contra vero o beati! o beatos! o beati! qui bene impendistis tempus, *a quibus tempus bene impensum est*, qui fugistis voluptates, *versavistis libros verjati estis in libris*; præter diligentiam volo vos monitos *pietatis, pietatem, de pietate*, ita non tantum florebitis honore &

& opibus in hac vita & habebimini quantivis pretii, & bene audietis, *audibitis* a summis & ab imis, *infinis*, relinquetis immortalem memoriam, vestri, & desiderium vestri: sed etiam fietis participes æternæ beatitudinis: uti vero oro vos omnes & singulos, *vos singuli* rogami *animo*, per salutem vestram, per parentes vestros, per Deum; ita & opto ex animo, ut eveniat; qui sum studiosissimus vestrum, *vestri*, vobis, & salutis vestræ, *saluti*, qui sumus studiosissimi. Labor, quem suscepi, vobis sacer esto *laborem, quem suscepi, vobis sacer esto*! Etenim est meum, & omnium, (*sc. officium*) consulere vestris commodis, valete!

*Hoc aliam est vi tantum cane peris
Aque argue*

Hoc felus est vobis vi tantum argus